

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Gymnázium, Brno, Slovanské náměstí 7
Šablona:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Název projektu:	Inovace výuky na GSN prostřednictvím ICT
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0940
Autor:	Kamila Novotná
Tematická oblast:	Latinská gramatika: Lexikologie a lexikum
Název DUMu:	XX. Úvod do indoevropských etymologií
Kód:	VY_32_INOVACE_LA.2.20
Datum:	19.9.2013
Cílová skupina:	Žáci středních škol
Klíčová slova:	původ slov – etymologie – srovnání jazyků – indoevropský – komparativní etymologie – latina – románské jazyky
Anotace:	Tento dokument je úvodem ke srovnávání příbuzných indoevropských jazyků, zejména románských s latinou. Odkazy jsou i pro angličtinu, němčinu a ruštinu. Pracovní list slouží k zamyšlení nad větší či menší podobností těchto jazyků a je důležitým krokem k budoucímu tzv. plurilingvistu, propagovanému MŠMU v projektu SERR.

Obtížnost: ***** (z možných *****)**Časová náročnost:** 3 vyučovací hodiny (lze rozložit po částech)

Ze všech předcházejících kapitol jste měli možnost poznat, jak se vytvářela a stále ještě vytváří morfologická struktura slov a tedy slovní zásoba – lexikum.

Existuje ještě další způsob, jak slovní zásobu, zejména tu pasivní, rozšiřovat. Učíte se alespoň dva další současné cizí jazyky, s největší pravděpodobností jsou oba indoevropské. To znamená, že vyšly z jednoho společného jazyka: indoevropštiny. Ve svém vývoji se postupně rozlišovaly, přesto lze najít nepopíratelné shody:

INDOEVROPSKÉ VĚTVĚ:

LATINA A ROMÁNSKÉ JAZYKY

GERMÁNSKÉ

SLOVANSKÉ

<i>latina</i>	<i>italština</i>	<i>španělština</i>	<i>francouzština</i>	<i>angličtina</i>	<i>němčina</i>	<i>ruština</i>	<i>čeština</i>	<i>l</i> <i>at</i>	<i>ro</i> <i>m</i>
forma	la forma	la forma	la forme	Form	die Form	форма	forma, tvar		
numerus	il numero	el número	le nombre	number	die Nummer	номер	číslo		
purus, a	puro, a	puro, a	pur e	pure	rein, sauber	чистый	čistý		
animal, alis	l'animale	el animal	l'animal	animal	das Tier, adv. = animalisch	животное	živočich		
nobilis, e	nobile	noble	noble	of noble birth	edel	родовитый	urozený		
pars, partis	la parte	la parte	la part	part	die Partie	часть i том (z řečtiny)	část, díl		
simplex, mplicis	semplice	simple	simple	simple	einfach	простой	jednoduchý, prostý		
felicitas, atis	felicità	felicidad	félicité	felicity	das Glück	счастье	štěstí		
laborans, antis	t. di laboratorio	técnico de laboratorio	laborantin	laboratory t...	der Laborant	лаборант	laborant		
portus	il porto	el puerto	le port	port	der Hafen	порт, пристань	přístav		
fides	la fede	la fe	la foi	faith	der Glaube	вѣра, уверенность	víra, věrnost		

Slovesa

<i>latina</i>	<i>italština</i>	<i>španělština</i>	<i>francouzština</i>	<i>angličtina</i>	<i>němčina</i>	<i>ruština</i>	<i>čeština</i>	<i>la</i>	<i>ro</i>
								<i>t</i>	<i>m</i>
laborare	lavorare	laborar	labourer	work/labore r (subst)	arbeiten	работать	pracovat		
occupare	occupare	ocupar	occuper	occupy	okkupieren	занять, оккупировать	obsadit, okupovat		
videre	vedere	ver	voir	see	sehen	видеть, смотреть	vidět		
valere	valere	valer	valoir	valid (adj. i součást slovesné vazby)	validieren	платить	platit i být zdrav		
florere	fiorire	florece	fleurir	be in flower	florieren	цвести, расцветать	kvést		
respondere	risponde re	responder	répondre	respond	antworten	отвечать	odpovídat		
admittere	ammettere re	admitir	admettre	admit	—	пустить, позволить	připustit, dovolit		
probare	provare	probar	prouver	probe	probieren	пробовать	zkoušet		

Vysvětlivky: *Zakončení latinského genitivního základu (kmeny) přebírané dalšími jazyky*

Charakteristické „změny“ týkající se morfologických tvarů: kmenová samohláska deklinace (-a-, -o-); koncovka infinitivu aj.

Změna souhlásek

Změna samohlásek

} *týká se románských
jazyků*

Cvičení ad XX:

1. Do malých volných okýnek předcházejících tabulek vepiš změny. Pokus se vymyslet další příklady mezi latinou a nějakým románským jazykem (pokud jej studuješ)

2. Kde – mezi kterými jazyky pozoruješ nejvíce shod? Pokus se zdůvodnit (zvláště pak rozdíly mezi jednotlivými románskými jazyky vzhledem k latině). Pomůže ti vlastní nákres?

3. Kterému z latinských přímých pádů substantiv III. deklinace nejčastěji odpovídají tvary románské? [s tím, že chybí poslední písmeno]
Pokus se najít zdůvodnění na základě informace: románské jazyky vznikaly z lidové latiny nejčastěji při obchodních kontaktech.

4. Prostuduj postupně příklady na slovesa v druhé tabulce a pokus se definovat změny u slovesa „probo, are“ v románských jazycích

5. Pokus se určit jazyk; uveď latinsky i v jiných slovních druzích; podtrhni hláskové změny, pokus se je popsat:

madre –

mandato –

liberdad -

directeur –

fraternity –

moralisch -

Materiál je určen pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech středních škol. Jakékoli další využití podléhá autorskému zákonu.

BIBLIOGRAFIE

Erhart, a. – Večerka, R. *Úvod do etymologie*. Praha 1981.

Holub, J. – Lyer, S. *Stručný etymologický slovník jazyka českého*. Praha 1967.

Kiesler, R. *Einführung in die Problematik des Vulgärlateins*. Tübingen 2006.

Lindauer, J. *Lateinische Wortkunde*. Bamberg 1978. ISBN 3 7661 5636 5.

Mader, M. *Lateinische Wortkunde für Alt- und Neusprachler*. Stuttgart 2000. ISBN 3-17-015261-0.

Pětijazyčný ilustrovaný slovník. Praha 2003. ISBN 80-7209-493-9.